

ОСОБЛИВОСТІ СЕПАРАТИЗМУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «ЄВРОПИ РЕГІОНІВ»

М. А. Мосора

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76025, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;
тел. +38(096)43-40-284; e-mail: mosoramihajlo@gmail.com*

У статті висвітлено загальні особливості сепаратизму в Європейському Союзі. Розкрито основні причини сепаратистських рухів у ЄС. Визначаючи складну природу походження явища сепаратизму, доводиться однорідність його основи в Європі. Стверджується, що високі стандарти в етнополітиці національних держав Європейського Союзу сприяли деескалації конфліктних ситуацій. Акцентовано увагу на загальноєвропейській ідентичності, як основному принципі вирішення етнічних конфліктів. Обґрунтовується вплив глобалізації та регіоналізації на етнополітичні процеси в ЄС. Виявлено двоїстий вплив регіоналізації на сепаратизм. Автор доводить, що концепція «Європи регіонів» сприяла переходу активної фази сепаратизму в ЄС у пасивну фазу статичної рівноваги. Зазначено, що рухи за широку автономію в ЄС є політично привабливішими за сепаратизм, адже визнають імовірність, можливо, й бажаність подвійної ідентичності.

Ключові слова: *глобалізація, етнічний конфлікт, етнополітика, регіоналізація, регіоналізм, сепаратизм.*

В Європі безліч невеликих націоналістичних рухів, що закликають до відокремлення провінцій або регіонів. Основний аргумент – наявність своєї мови, культури і традицій, а також той факт, що область в якийсь момент історії мала свою державність. На щастя для Європи, в більшості випадків відділення вимагають маргінальні групи. І практично всі сепаратистські партії в Європі виступають за активну інтеграцію свого регіону до Євросоюзу. Однак, сучасні політичні події в ЄС вимагають побудови нової концепції сприйняття сепаратизму та конструювання ефективної внутрішньої політики на основі принципів плюралізму, солідарності та, в першу чергу, гуманізму. Дезінтеграційні процеси пов'язані із «Brexit» та посилення відцентрових тенденцій у Каталонії ставлять питання про необхідність переосмислення внутрішньої політики як ЄС, в цілому, так і національних держав-учасниць співтовариства.

Сучасні політичні процеси у ЄС відзначаються значним впливом двох взаємопроникних тенденцій світового розвитку: глобалізації та регіоналізації. Визначального значення регіоналізація набуває в контексті

процесів європейської інтеграції, що потребує від держав-членів Європейського Союзу побудови спільних підходів до регіонального розвитку, впровадження відповідних механізмів формування та реалізації регіональної політики на наднаціональному та макрополітичному рівнях. Регіоналізація у ЄС розглядається як реакція з боку центральних урядів на місцевий регіоналізм [3, с. 46].

Регіоналізм – це явище, яке відображає наявність відповідних адміністративно-територіальних структур з їх унікальними етнічними, політичними, соціальними, економічними та іншими характеристиками, що можуть захищати регіональні інтереси у центральних інституціях держави [14]. Таким чином, ідучи шляхом регіоналізації, ЄС задовольняє потреби місцевих груп у самоуправлінні, забезпечуючи визнання етнічних, політичних, соціально-економічних, культурних та історичних відмінностей регіону. Такий підхід є небезпечним для національних держав, які мають у своєму складі осередки «історичних сепаратизмів». Адже публічні владні жести стосовно абсолютної унікальності етногрупи можуть відродити активність останньої та покласти новий етап у історичній тягlostі державотворення. Загалом, Європейський Союз ставить перед собою мету створення «Європи регіонів», однак сьогодні ще багато хто не вірить у швидке нівелювання ролі національних держав. Тому, у сучасній Європі, яка може виявитись ще не готовою до подібних змін, сепаратизм зможе отримати зовнішній сигнал до дії.

Регіоналісти часто дуже добре ставляться до об'єднаної Європи, тому що чекають від неї підтримки в боротьбі проти централізації в своїй власній національній державі. Так, за словами відомого сучасного філософа Г. Люббе, регіоналізм – це націоналізм маленьких націй, які повинні утвердитись під тиском великих націй [13, с.337].

Історію сепаратизму у Європі дослідники ділять найчастіше на три періоди: 1) період формування національних держав; 2) період між Першою та Другою світовими війнами; 3) післявоєнний період [15]. Саме у період Нового часу, коли суспільство за своєю суттю ще залишалось традиційним, зародилася національна самосвідомість, яка збереглася у етнічних груп Європейського Союзу до сьогодні, і в кінцевому результаті призводить до міжетнічних і міжкультурних конфліктів. Прикладом може стати історія Ольстерського конфлікту в Північній Ірландії, який своїм корінням сягає глибокого минулого – часів підкорення Ірландії ангlosаксами. Але найбільш яскраво конфлікт виявив себе в новий час, зокрема на початку XIX ст., коли відбулося легальне, але нелегітимне підкорення Ірландії.

Важливим є етап між Першою і Другою світовими війнами. В Європі склалась Версальська система міжнародних відносин, яка призвела до нового етапу розвитку рухів сепаратизму. В основу системи було покладено принципи «14 пунктів Вудро Вілсона», згідно з якими усі нації мали право на самовизначення, а отже етнічний сепаратизм отримав

можливість розвиватись у легальному вимірі міжнародної політики. Не могло не позначитись у регіонах і руйнування відразу чотирьох імперій: Німецької, Австро-Угорської, Османської та Російської. Безсумнівно, міжвоєнний період був одним з найцікавіших періодів світових відносин в ХХ ст.: утворення нових суверенних держав, становлення тоталітарних і авторитарних режимів і подальший переділ карти Європи [4, с. 59]. Також зростання кількості національних держав після Другої світової війни стало однією з причин виникнення сепаратистських тенденцій у Європі, оскільки при формуванні більшості держав не враховувалися інтереси багатьох етнічних груп [16].

Сьогодні Європа – це щільно населена, з високим рівнем урбанізації частина світу. Тільки на території Західної Європи розвивають свою культуру близько 70 етносів. Переважна більшість держав є поліетнічними у національному плані. В зв'язку з цим утворилися вогнища конфліктного напруження в регіонах із компактним проживанням етнічної меншості: Великобританія (проблема Північної Ірландії та Шотландії), Іспанії (Басконія), Франції (Корсика), Бельгія тощо [15]. Згідно із міркуваннями Е. Сміта, на Європейському континенті сепаратистські рухи мають однорідну культурну основу, що у свою чергу обумовлює спільність цілей неонаціоналізмів у регіоні. До них належать: 1) народження літературної етнокультури для спільноти, якщо вона відсутня, або рівень розвитку останньої далеко поступається зразкам інших етногруп; 2) побудова культурно гомогенної етнопонаціональної групи, яка повинна постати в очах міжнародної спільноти як єдиний суб'єкт; 3) осмислення загальновизнаної, територіально окресленої «батьківщини», а згодом і суверенної держави; 4) еволюція етносу від пасивного споглядання дійсності до активного втручання у власну долю, присутності відчуття «етнополітичного гравця – суб'єкта історії» [11, с. 134].

Русійним фактором прагнення до вирішення цих завдань є наявність і відкриття самотньої етноїсторії. У тому випадку, коли така історія неповна та уривчаста, її необхідно у певних точках реконструювати, а іноді «вигадати», зазначає Е. Сміт. Загалом, використання етноїсторії часто вибіркоче, адже дуже важливо не тільки пам'ятати визначальні історичні події, а також забути про інші, небажані факти. Еліти етнопонаціональних груп цікавляться не дослідженням історії задля правильної оцінки фактів, адже ними керує зовсім інша мета – привласнення регіоналізованих світоглядних мотивів минувшини своєї групи. Ключовий процес завжди полягає в народнокультурній мобілізації пасивної етнічногрупи і політизації її культурної спадщини через культивування поетичного простору та нагадування про її золотий вік [11, с. 134-135]. Культивування поетичного простору означає насамперед ідентифікацію «священної території», що історично є територією групи і саме через цю характеристику набула святості. Така рідна земля має в своїх межах місцевості шаноби й прощі. Це місця історичного етнопонаціонального ко-

лективного спасіння й покути. Світло етнічнонаціональної обраності з цих священних місць згодом освячувало весь регіон.

Основним принципом для вирішення етнічних конфліктів у Європі, на думку більшості фахівців з цієї проблеми, є загальноєвропейська ідентичність. Вона включає в себе принцип етноплюралізму, що поєднує комплекс народів та культур, об'єднаних спільними рисами – проживанням у Європі, приналежністю до ЄС, демократичними державами як формою політичного режиму, капіталізмом як рушійною силою економіки тощо. Хоча європейська ідентичність бере до уваги права та інтереси народів як окремих етнічних структур, і фактично передбачає принципові відмінності народів Європи на культурному та духовному рівнях, прихильники теорії «патріотичного конституціоналізму» стверджують, що ідентичність, у рамках ЄС, розглядається як комплекс юридичних, політичних та моральних аспектів [6, с.186]. Саме високі стандарти в етнополітиці національних держав Європейського Союзу сприяли деескалації конфліктних ситуацій що склались на основі реалізації права на самовизначення компактно проживаючих етногруп ЄС. Гнучка політика та правова база Європейського Союзу сприяла знаходженню діалогу між націями-державами та регіональними етногрупами. Осередки сепаратизму в межах ЄС отримали широкі автономії та підтримку європейських інституцій у вирішенні ключових питань взаємоіснування в межах нації-держави.

Концепція «Європи регіонів» стала позитивним кроком на шляху консолідації європейської спільноти. Саме з кінця ХХ століття прослідковуємо перехід активної динамічної фази сепаратистських рухів в ЄС у пасивний стан статичної рівноваги. У 1985 році 47 регіонів Європи об'єднались в «Асамблею Європейських регіонів», яка проголосила наступні програмні цілі: 1) розвиток принципу взаємодопомоги і регіональної демократії; 2) посилення політичного впливу регіонів в європейських інститутах; 3) підтримка регіонів в розширенні Європи і в глобалізації тощо [15].

На сьогодні кількість регіонів в Асамблеї збільшилась в шестикратному розмірі, що говорить про значне поширення ідей регіоналізму у ЄС. Концепція «Європи регіонів» сприяла посиленню політичного впливу регіонів в європейських інститутах та дозволила частково нівелювати значення нації-держави, що сприяло переходу європейських сепаратизмів з позицій агресивності та радикалізму на зрозумілу європейській спільноті нормативно-правову мову справедливості та терпимості. З огляду на це сепаратизм у ЄС став «статичним» і відповідно характеризується малою активністю та залишається у стані рівноваги. Однак, сучасна європейська тенденція регіоналізації впливає двоїсто на сепаратизм. Загалом, регіоналізація ЄС, як тенденція, безпосередньо впливає із потреб етносу на самовизначення. Протягом багатьох років регіоналізація розглядалася переважно як прагнення регіонів тієї чи іншої країни

до самоствердження, до збереження власної етнорелігійної самобутності та протидії надмірної централізації влади з боку держави, однак з іншого боку – регіоналізація пробуджує свідомість етносів, каталізує необоротні процеси щодо політичного самовизначення спільнот. З цієї точки зору, політичний курс ЄС на регіоналізацію слугує поштовхом до пробудження етнокультурної свідомості у регіонах та каталізатором до регіоналізму, який створює позитивний клімат для сепаратизму. Враховуючи те, що процеси сепаратизму та регіоналізації органічно пов'язані зі світовими та європейськими процесами інтеграції та глобалізації, де регіони як суб'єкти посідають одне з провідних місць, підкреслимо виняткову модерність цих двох взаємопов'язаних явищ. Так, в сучасній Іспанії каталонці, баски та галісійці вважають, що вони мають власну національну ідентичність, відмінну від іспанської. Безумовним аргументом у цьому їм служать часи Середньовіччя, коли, для прикладу, Каталонія мала суверенітет, уряд, закони, конституцію. Саме це дозволило їй стати однією з провідних держав Середземномор'я. У XXI столітті близько 71% жителів країни становлять іспанці, 18% – каталонці, 8% – галісійці і 2,4% – баски. Ці меншини, маючи, як і іспанці, свої етнічні риси, національну мову, територію, традиції та стародавню культуру, упродовж століть наполягали на відстоюванні прав своїх територій. Довгий час вони мали свої окремі королівства чи автономії (так звані «фурерос») у складі Іспанії. [5, с. 164]. На сьогодні Іспанія складається із 17 автономій («Las Comunidades Autonomas»), які є нерівноправними між собою за обсягом автономних прав [12, с. 78-79].

Конституція Іспанії (1978р.) увібрала у себе модерні на той час ідеї регіоналізації, адже пропонувала унікальну модель децентралізації, яка була зумовлена, в першу чергу, особливостями поліетнічної карти самої Іспанії, а з іншого боку, відобразила загальноєвропейську тенденцію регіоналізації, яка залишалась тоді ще в зародковому стані. Двоїстий вплив регіоналізації на сепаратистський потенціал у етнорегіонах яскраво проявляється саме на прикладі іберійської моделі сепаратизму в іспанському варіанті. Розсіянність басків на території Іспанії та Франції має позитивний вплив для цілісного майбутнього Іспанії. Враховуючи те, що баски ніколи не мали власної держави і тому їх зараховували до народів "неісторичних" і приречених на поступову асиміляцію панівним на Піренейському півострові кастільським (іспанським) етносом [7, с. 2], загальноєвропейська тенденція регіоналізації у цьому випадку сприяла задоволенню політичних вимог регіону. Тому, концепція «Європи регіонів», для Іспанії, як цілісної політичної конструкції, у випадку Країни Басків, зіграла, виключно, позитивну роль. У наслідок тенденцій регіоналізації політичні амбіції регіону виявились задоволеними. Саме відсутність, на наш погляд, історичного базису, золотої ери етносу та його часткова розсіянність, у контексті тенденцій регіоналізації, дозво-

лили створити несприятливий клімат для сепаратизму у регіоні, отримати нижчий рівень ідентифікації басків.

У 2016 році рівень сепаратистських настроїв басків різко зменшився. Так, згідно опитувань компанії «Sociómetro Vasco» тільки 19% жителів Країни Басків рішуче висловлюються в підтримку необхідності незалежності регіону, а два роки до того число прихальників сепаратизму складало 30%. Однак залишається велика ймовірність розвитку етнічного сепаратизму у регіоні, адже ще 30% заявили, що їхня позиція стосовно відокремлення «залежить від обставин». Таким чином, спостерігаємо зменшення тенденцій сепаратизації у регіоні, проте більше половини басків не погоджуються із сьогоднішньою роботою центральних органів влади у Мадриді, а це у свою чергу може стати каталізатором сепаратизму [18]. Однак саме сучасні сепаратистські тенденції у Каталонії можуть, звісно, стати саме тими обставинами, які каналізують посилення національної ідентифікації басків. Каталонія це провінція, яка теж має автономний статус, каталонську національну мову в якості офіційної, а її відносини з центральним урядом регулюються окремою хартією. В останній редакції цього документа закріплено статус каталонців як окремої нації, а Каталонії – як держави. І якщо баски представляють собою прихильників соціальної модернізації в протестантському дусі, то каталонці представляють традиціоналістську і соціально-інтегралістську етнічну групу, яка презентує цінності доіндустріального суспільства епохи диктатури Франко. Із 2009 року в Каталонії проводяться неофіційні референдуми, на яких за відокремлення від Іспанії висловлюється значна частина учасників. Втім, бере участь у них, як правило, не більше половини населення [9, с. 88-89]. За словами видання «La Nueva España», за незалежність у 2016 році готові були проголосувати 47,7% каталонців, 42,4% опитаних виступали за те, щоб лишитися у складі Іспанії, ще 8,3% опитаних не визначилися з відповіддю. Загалом, тенденція росту ідей сепаратизму у Каталонії останніми роками була досить явною, адже ще у лютому 2015 року тільки 44,1% виступали за незалежність Каталонії [19]. Однак, результати референдуму 1 жовтня 2017 року виявились доволі неочікуваними, адже незалежність Каталонії у формі республіки підтримали близько 90% каталонців. Таки високий рівень підтримки незалежності зумовлений, насамперед, тим фактом, що явка населення склала тільки 43%, адже прихильники збереження політичного союзу з Іспанією, у більшості випадків, не брали участі у незаконному, з точки зору центрального уряду, референдумі [20]. У цьому контексті, звісно ж виникає питання про легітимність результатів голосування та законність їх імплементації.

У Каталонії важливим ресурсом сепаратизму є конструювання «давньої суверенної нації» при відторгненні тих традицій, які об'єднують поліетнічний регіон з Іспанією. Носії каталонської мови проживають також на Балеарських островах, на Півдні Франції, в Андо-

ррі, але претензії на «возз'єднання нації» не знаходять підтримки в громадській думці цих місцевостей. До середини 1980-х років в ідентифікації переважав етнічний фактор, однак сьогодні багато дослідників надають каталонському сепаратизму ознак, швидше, регіонального. Сьогодні з 7,5 млн жителів автономії 65% вважають себе каталонцями, рідною каталонська мова є тільки для 35,6% жителів спільноти. Отже, каталонська ідентичність багато в чому конструюється, однак етнічний фактор стає кістком для самоідентифікації спільноти [2, с. 99-100].

Вплив регіоналізації на сепаратизм у Каталонії має відмінний характер від Країни Басків. Якщо в басконському варіанті концепція «Європи регіонів» сприяла зменшенню рівня національної ідентифікації та задоволенню політичних мотивів ідентифікації на наднаціональному європейському рівні, то у випадку із Каталонією, дана концепція сприяла посиленню національної ідентифікації та тенденції сепаратизації. Посилення політичної ролі Каталонії на рівні Європейського Союзу сприяли відновленню активної фази сепаратизму у регіоні. Регіоналізація відновила актуальність питань унікальної етноісторії та священної території, мови, культури тощо. Звісно, не варто упускати також і політичні та економічні мотиви сепаратизму у регіоні. Економічна потужність Каталонії та Країни Басків, самопозиціонування себе як «годувальника» Іспанії позитивно впливає на утвердження ідей самовизначення. Водночас економічна відсталість Галісії має негативний вплив на націоналістичні ідеї галісійців, оскільки в порівнянні з Каталонією та Країною Басків, Галісія не є достатньо економічно потужною для втілення ідеї про незалежність [1, с. 209].

Етнічний сепаратизм в Каталонії як і в Країні Басків розвивається у напрямку сецесії. Каталонці сподіваються на утворення окремої держави, що змогла б об'єднати етнос в політичному плані. Однак, знову ж таки, на шляху стоять труднощі консолідації етносу. Каталонці Франції, Андори не проявляють активного політичного інтересу щодо можливості державного утворення свого етносу. В іспанському варіанті сепаратизму етнічна ідентичність постає як комплекс уявлень про приналежність до конкретної регіональної групи зі спільними інтересами, що виникають у зв'язку із спільним проживанням, з функціонуванням в його межах політичних інститутів та ін. Процеси централізації та уніфікації національної держави виявилися не в силах нівелювати територіальні ідентичності Іспанії – вони підтримують різноманітність в єдності, в рамках єдиного політичного простору. Його структурі нині відповідає Конституція країни, що юридично закріпила існування «держави автономій». Тим самим політична нація відмовилася від колишньої формули жорстко централізованого унітаризму, проголосивши врівноважуючі один одного принципи єдності і автономії. Основний закон надав провінціям, які мають територіальну, історичну, культурну та економічну спільність, право на самоврядування, однак навіть ці прогресивні ідеї

децентралізації втілені у адміністративному поділі та політичному функціонуванні держави не є абсолютною формулою порятунку держави від процесів сепаратизації [8, с. 174].

В XXI столітті в Європейському Союзі спостерігаємо появу нової форми державного устрою (крім традиційних унітарних і федеративних) – регіоналізованої. Це пояснюється, передусім, застосуванням принципів деконцентрації, децентралізації, регіоналізації та субсидіарності, які займають ключові місця в сучасному європейському врядуванні, а отже не можуть не відобразитись на сепаратистському потенціалі ЄС. Так, в рамках ЄС у 1984 році перша спільна конференція Співтовариства по темі “парламент – регіони” розробила рекомендації по створенню автономних регіональних органів і встановленню прямих контактів між ними і європейськими інститутами, що принципово змінило де-факто політичний статус окремих регіонів, в тому числі, автономних структур в складі націй-держав з високим етноконфліктним потенціалом та сепаратистськими настроями. Згодом, Європейський парламент ухвалив “Хартію Співтовариства з проблем регіоналізації” і “Хартію регіонів Співтовариства”. У них він закликав держави-члени, що вирізняються централізованою структурою, почати або продовжити процес регіоналізації, якому судилось принести потепління у відносини центральних урядів та регіональних еліт [10, с. 74].

У ЄС політичні амбіції малих етнонаціональних груп направлені на автономізм, а сепаратизм залишається крайньою небажаною практикою. Основна частка учасників етнічних рухів схиляється до культурної, соціальної та економічної автономії, залишаючись у складі політичної структури нації-держави, до якої вони інкорпоровані. Однак, винятками є радикальні угруповання цих рухів, як-от ЕТА в басків, ШНП в шотландців, які хочуть мати повну незалежність від Іспанії та Великої Британії. Певну позицію з цього приводу займає М. Бієрі. За його твердженням, творення нових держав в рамках ЄС є малоімовірним у XXI столітті, однак сам рух за суверенітет і незалежність окремих регіонів буде ще довго залишатись важким питанням у відносинах в системі «ЄС – нація-держава – регіон». Автор прогнозує масштабний ріст відцентрових тенденцій в ЄС, який буде проявлятися, насамперед, у рухах за автономію [17]. Цікаво, що рухи етнічного автономізму, часто визнають імовірність, а іноді й бажаність подвійної ідентичності – етнокультурної та політико-національної. Це пояснюється тим, що їм хотілося б бачити етнічну ідентичність в середині національної державної ідентичності, як от бретонського етносу у Франції, галісійського етносу в Іспанії тощо. Таким чином, визнається дуалізм історичної та політичної пам'яті (рідше культурної), роз'єднати який досить важко [11, с. 146-148]. Піднесення етнічного націоналізму серед меншин у розвинених постіндустріальних державах зовсім не видається дивним. Варто пам'ятати, що перед нами образ зневаженої та пригнобленої спільноти, і

завжди в цьому обвинувачується централізована нація-держава, її владна еліта. В таких випадках держава ніколи не буде мати слушності, адже поблажливе ставлення та мінімізація втручань буде причиною критики так само, як і грубе втручання.

Отже, у Європейському Союзі політичні амбіції малих етносів спрямовані швидше на автономії, а ніж на сепаратизм, адже основна частина учасників етнічних рухів воліє мати культурну, соціальну й економічну автономію, й далі застаючись у складі політичної та військової структури держави, до якої вони інкорпоровані. Так, сьогодні у Європі все частіше самовизначення розглядають в контексті економічної доцільності, і часто прагматизм випереджає націоналізм. Сепаратизм в ЄС існує, найчастіше, у стані статичної рівноваги, що викликано, насамперед, посиленням політичної ролі регіонів в європейських інституціях. Сучасні етнополітичні процеси у ЄС характеризуються великим впливом двох тенденцій світового розвитку: глобалізації та регіоналізації. Особливого значення регіоналізація, що втілилась у концепції «Європи регіонів», набуває у зв'язку з процесами європейської інтеграції, що вимагає вироблення спільних підходів до регіонального розвитку, застосування відповідних механізмів формування та реалізації регіональної етнополітики на загальноєвропейському та національному рівнях.

Література

1. Архипенко В. Особливості розвитку сепаратизму в Іспанії: загроза цілісності / В. Архипенко // Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів, (3 березня 2011 р., м. Чернівці.) / [О. Ушенко (гол. ред.)]; Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – [Чернівці: Букрек], 2011. – С. 208-211.
2. Баранов А. Сепаратизм в современной Каталонии: ресурсы, акторы и политические стратегии / А. Баранов // Актуальные проблемы Европы. – 2014. – № 2. – С. 95-113.
3. Голуб'як Н. Парадигма «нового регіоналізму» та європейської регіоналізації / Н.Р. Голуб'як // Актуальні проблеми філософії та соціології. – 2015. – № 4. – С. 45-49.
4. Зонова Т. От Европы государств к Европе регионов? / Т. Зонова // Полис. – 1999. – №5 – С. 56-60.
5. Лесняк В. Інституційні механізми формування політики регіонального автономізму в сучасній Іспанії / В. Лесняк // Регіональна політика та транскордонне співробітництво. – 2009. – № 4. – С. 163-170.
6. Логвінов А. Самоідентифікація етнічних груп в етнонаціональних конфліктах / А. Логвінов, О. Чальцева // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер.: Культурологія. – 2013. – №11(1). – С. 183-188.

7. Панас Т. Еволюція шляхів урегулювання баскського етнополітичного конфлікту в Іспанії / Т. Панас // Проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. КиМУ. – 2012. – № 4. – С. 1-7.
8. Прохоренко И. Национализм, сепаратизм, терроризм (Размышления над книгой С. Хенкина и Е. Самсонкиной) / И. Прохоренко // Общественные науки и современность. – 2012. – № 4. – С.173-176.
9. Рахмайлов, В. Іберійські моделі сепаратизму: соціологічний аспект / В. Рахмайлов // Грані: Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. – 2014. – № 8. – С.85-92.
10. Роман В. Механізми державного управління процесами децентралізації влади: досвід країн ЄС для України: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління. Наук:спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / В. Роман. – Л., 2017. – 218 с.
11. Сміт Е. Національна ідентичність / Е.Сміт. – К.: Основи, 1994. – 223 с.
12. Черкасова Е. Страна Басков: терроризм или борьба за самоопределение / Е. Черкасова // Мировая экономика и междунар. отношения. – 2002. – № 10. – С.77-86.
13. Чугріна О. Регіональна політика як чинник міжетнічної стабільності та єдності сучасної Європи / О.Чугріна // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – 2004. – № 7 – С. 330-340.
14. Мирна Н. Сучасні тенденції регіоналізації та їх роль в європейських інтеграційних процесах / Н. Мирна // Державне будівництво [Електронний ресурс]. – 2013. – №1. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2013-1/doc/5/05.pdf>
15. Фонсека Н. Проблемы сепаратизма в современной Европе / Н. Фонсека // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: История. Политология. Социология [Электронный ресурс]. – 2013. – №1. – Режим доступа: <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/history/2013/01/2013-01-33.pdf>
16. Beary B. Separatist movements: should nations have a right to self-determination / B. Beary // Global researcher. – 2007. – № 2. – P. 85-114.
17. Bieri M. Separatism in the EU / M.Bieri // CSS Analyses in Security Policy [Electronic Resource]. – 2014. – №160. – Access Mode: <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSSAnalyse160-EN.pdf>
18. El independentismo toca suelo en el País Vasco en pleno auge catalán [Recurso Electronico]. – Modo de Acceso: <http://www.elmundo.es/pais-vasco/2015/11/27/56584cee22601d83408b4602.html>
19. La independencia se sitúa por primera vez como la opción preferida en Cataluña [Recurso Electronico] // La Nueva España. – Modo de Acceso: <http://www.lne.es/espana/2016/07/22/mayoria-catalanes-favor-independencia/1959902.html>

20. Resultados del referéndum en Catalunya: con datos por municipios, comarcas y provincias [Recurso Electronico] // El Periódico. – Modo de Acceso: <http://www.elperiodico.com/es/politica/20171006/resultados-referendum-cataluna-2017-6319340>

*Стаття надійшла до редакційної колегії 17.10.2017 р.
Рекомендовано до друку д.політ.н., професором **Монолатієм І.С.**,
д.політ.н., професором **Гулаєм В.В.** (Львів)*

FEATURES OF SEPARATISM IN THE EUROPEAN UNION IN THE CONTEXT OF THE CONCEPT OF "EUROPE OF REGIONS"

M. A. Mosora

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;
76025, Ivano-Frankivsk, ShevchenkoStr., 57;
ph.: +38 (096) 43-40-284; e-mail:mosoramihajlo@gmail.com*

The article deals with the general features of separatism in the European Union. The main causes of separatist movements in the EU are revealed. In the article recognized folding nature of the origin of the phenomenon of separatism and proved the homogeneity of its basis in Europe. It becomes firmly established that high standards in the ethnopolitics of the national states of the European Union contribute to the de-escalation of conflict situations. An author pays attention on pan-European identity, as the main principle of the solution of ethnic conflicts. In the article substantiate influence of globalization and regionalization on the ethnopolitical processes in the EU. It is marked that movements for a broader autonomy in the EU are politically more attractive than separatism, because they recognize the probability and perhaps the desirability of dual identity. The dual influence of regionalization on separatism are indentified. An author argues that the concept of "Europe of Regions" facilitate the transition of the active phase of separatism in the EU into the passive phase of static balance.

Key words: *globalization, ethnic conflict, ethnopolitics, regionalization, regionalism, separatism.*